

Medijski diskurs u prikazivanju suicida adolescenata i mladih

Medvar, Sabina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:723426>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Preddiplomski sveučilišni studij sociologije

Sabina Medvar

**Medijski diskurs u prikazivanju suicida
adolescenata i mladih**

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Preddiplomski i sveučilišni studij sociologije

Medijski diskurs u prikazivanju suicida adolescenata i mladih

Završni rad

Student/ica:

Sabina Medvar

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Sven Marčelić

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Sabina Medvar**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Medijski diskurs u prikazivanju suicida adolescenata i mladih** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 25. rujna 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Ciljevi i svrha	3
3. Teorijska koncepcija rada	4
3.1. <i>Samoubojstva adolescenata i mladih: globalni trendovi</i>	4
3.2. <i>Društveni mediji i mentalno zdravlje adolescenata i mladih</i>	6
3.3. <i>Društvena integracija i regulacija u kontekstu samoubojstava adolescenata i mladih</i> ..	7
4. Istraživačka pitanja	10
5. Metodologija	10
6. Rezultati i rasprava	12
6.1. <i>Medijska konstrukcija diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih</i>	12
6.2. <i>Medijska projekcija društvenih stavova i stereotipova o samoubojstvu adolescenata i mladih</i>	16
6.3. <i>Profiliranje i kontekst samoubojstva</i>	20
6.4. <i>Medijska etika u prikazivanju samoubojstava adolescenata i mladih</i>	22
7. Zaključak	25
8. Literatura	27
9. Prilozi	29
9.1. <i>Kodni okvir</i>	29
9.2. <i>Analizirani članci novinskih portala</i>	31

Medijski diskurs u prikazivanju suicida adolescenata i mladih

Sažetak

Medijski diskurs u prikazivanju suicida adolescenata i mladih iznimno je kompleksan i važan predmet društvenih istraživanja koji značajno može utjecati na percepciju, razumijevanje i pristup javnosti fenomenu suicida mlade populacije. Suicid adolescenata i mladih je relativno stabilan i ozbiljan društveni problem, a društveni mediji, koji su sastavni dio suvremene svakodnevice, imaju sve veći potencijal za usmjeravanje šire javnosti na adekvatan odnos prema činu samoubojstva i na prevenciju. Neadekvatno medijsko izvještavanje o suicidu navedenih dobnih skupina može imati ozbiljne i pogubne posljedice za ranjive, ali društveno značajne subjekte. Pritom senzacionalizam i romantiziranje mogu dovesti do povećanja broja pokušaja samoubojstava, dok stigmatizacija i stereotipiziranje mogu dovesti do društvenog izoliranja ranjivih pojedinaca te do odustajanja od traženja pomoći. Svrha ovog istraživanja je ukazati na važnost medijskih prikaza u formiranju percepcije i diskursa o društvenom fenomenu suicida među adolescentima i mladima. Istraživanje je provedeno metodom kvalitativne analize sadržaja 21 članka hrvatskih, srpskih i bosanskohercegovačkih internetskih portala. Rezultati istraživanja pokazuju da su u medijskim izvješćima o suicidu mladih pojedinaca prisutni upravo spomenuti senzacionalizam, romantiziranje i destigmatiziranje samoubojstva te stigmatiziranje počinitelja samoubojstva i njegovih bližnjih, čime se samoubojstvo predstavlja kao intrigantna društvena pojava. Prikazivanje društvenih stavova i stereotipova u medijskim prikazima samoubojstva neprimjereno pojednostavljuje ovaj kompleksan fenomen te dovodi do pogrešnog pristupa društvu samoubojstvu adolescenata i mladih. Međutim, određeni članci novinskih portala shvaćaju ozbiljnost društvenog problema suicida među mladima te izvještavanju o suicidu pristupaju na preventivan način uključujući korisne informacije za pomoć i prevenciju.

Ključne riječi: društveni mediji, adolescenti i mladi, suicid, društveni fenomen, diskurs, javno mnijenje

Media discourse in the portrayal of adolescent and youth suicides

Abstract

The media discourse in the portrayal of adolescent and youth suicide is an extremely complex and important subject of social research that can significantly influence the public's perception, understanding and approach to the phenomenon of suicide among young people. Adolescent and youth suicide is a relatively stable and serious social problem, and social media, which are an integral part of modern social everyday life, have an increasing potential to direct the general public to an adequate attitude towards the act of suicide and prevention. Inadequate media coverage of adolescent and youth suicide can have serious and disastrous consequences for vulnerable but socially important groups of adolescents and youth. At the same time, sensationalism and romanticization can lead to an increase in the number of suicide attempts, while stigmatization and stereotyping can lead to social isolation of vulnerable individuals and to giving up seeking help. The purpose of this research is to point out the importance of the media portrayal of adolescent and youth suicide in the formation of perception and discourse on the social phenomenon of suicide among adolescents and youth. The research was conducted using the method of qualitative analysis of the content of 21 articles from Croatian, Serbian and Bosnian-Herzegovinian internet portals. The results of the research show that in the media reports about the suicide of young individuals, the aforementioned sensationalism, romanticization and destigmatization of suicide and stigmatization of the perpetrator of suicide and his relatives are present, which presents suicide as an intriguing social phenomenon. The

portrayal of social attitudes and stereotypes in media depictions of suicide inappropriately simplifies this complex phenomenon and leads to the wrong approach of society to the suicide of adolescents and young people. However, certain articles on news portals understand the seriousness of the social problem of suicide among young people and approach reporting on suicide in a preventive manner, including useful information for help and prevention.

Key words: social media, adolescents and youth, suicide, social phenomenon, discourse, public opinion

1. Uvod

Svakih 11 minuta jedan adolescent u svijetu počinu samoubojstvo (UNICEF, 2021). U društvu 21. stoljeća ključna je svijest o društvenom problemu suicida adolescenata i mladih koji je izrazito tragičan zbog gubitka ljudskog života, a na posljeticu i gubitka potencijala i mogućeg doprinosa mlade populacije društvu. Zabrinjavajući podaci su da je samoubojstvo širom svijeta četvrti uzrok smrti adolescenata od 15 do 19 godina, a stope samoubojstava navedenih društvenih skupina su kroz različita vremenska razdoblja relativno stabilne, uz blaže oscilacije (UNICEF, 2021). Iako je 2011. godine u Republici Hrvatskoj zabilježena najniža stopa izvršenih samoubojstava u dobi od 15 do 19 godina, koja je iznosila 3,5/100 000 stanovnika, 2021. godine primjećuje se ponovljen rast stope na 5,3/100 000 stanovnika (URL1). Mladi predstavljaju temelje za buduće inovacije, društveni napredak i promjene. Stoga je ključno ulagati u prevenciju, javnu podršku, ispravljanje pogrešnih načina izvještavanja o suicidu te demitologizaciju problema samoubojstva (Lebedina-Manzoni i Maglica, 2004).

Samoubojstvo kao relativno stabilan društveni i kulturološki fenomen je kroz povijesna razdoblja, ali i u suvremenom društvu dio javnog diskursa. S obzirom na različitosti društvenih sustava i kulturnih skupina, formira se različit pristup i shvaćanje samoubojstva u javnosti. Stoga je u kontekstu suvremenog društva vrlo važno istaknuti i društvene medije koji su dio suvremene svakodnevice, izražavaju postojeće društvene stavove, vrijednosti, norme, ali i konstruiraju javno mišljenje, percepciju i pristup različitim fenomenima na različite načine. Upravo zato što su adolescenti i mladi najznačajniji korisnici društvenih mreža, a samoubojstvo četvrti uzrok smrti adolescenata i mladih iznimno je važan medijski diskurs¹ u prikazivanju samoubojstava adolescenata i mladih koji na određeni način mijenja i formira percepciju i pristup mlade populacije samoubojstvu (Graovac i Prica, 2014; O'Reilly, 2020).

Tijekom povijesti, slučajevi samoubojstava bili su rijetko evidentirani i objavljivani javnosti zbog osjetljivosti teme suicida i internalizirane stigme koja se povijesno zadržala u mnogim kulturama. Određene zemlje svijeta suicidalno ponašanje označavale su kao kazneno djelo. No, u 21. stoljeću podiže se svijest o samoubojstvu kao društvenom problemu te se sve više javno predstavlja i raspravlja navedeni fenomen (UNICEF, 2021). Društveni mediji, koji cijeli svijet

¹ Diskurs označava „skup kulturno strukturiranih jezičnih reprezentacija i obrazaca za stvaranje značenja o nekom aspektu ljudske stvarnosti.“ Pritom je važno naglasiti da je to jedan od potencijalnih načina prikaza društvene stvarnosti, a ne apsolutna i nepogrešiva istina o toj stvarnosti (URL2).

povezuju u jedno globalno selo i obavještavaju o bitnim informacijama iz užeg kruga bivanja i diljem cijelog svijeta, nerijetko iznose informacije i o tragičnim događajima i društvenim problemima kao što je suicid (McLuhan, 1996 prema Burić, 2008). Vrlo često daju prednost izvještavanju o ovakvim tragičnim događajima jer privlače pažnju šire javnosti, a naslovi i sadržaj članaka često su napisani u senzacionalističkom tonu otkrivajući najmanje pojedinosti o događaju, pružajući privatne informacije o osobi koja je počinila tragičan čin, ponekad čak i zloupotrebjavajući obitelj počinitelja kako bi izrazili vlastiti doživljaj tragičnog događaja (Burić, 2008).

Unatoč osjetljivosti fenomena suicida i emocionalne osjetljivosti adolescenata i mladih, u protekla dva desetljeća su vrlo učestale vijesti o samoubojstvima adolescenata i mladih koje dominiraju naslovima novina, internetskih članaka, časopisa (Niederkrotenthaler i dr., 2020). Kao što navodi Burić (2008) u Hrvatskoj su 2006. i 2007. godine medijski prostor ispunile vijesti o samoubojstvima mlade populacije s iznimno nemoralnim, detaljnim i senzacionalističkim opisima suicida. Poznato je da je i u posljednjih nekoliko godina prisutno senzacionalističko, površno i neprimjereno izvještavanje o suicidu adolescenata i mladih zbog komercijalnih interesa medija. U tom smislu važno je istaknuti da mediji vrlo često biraju iznositi slučajeve samoubojstava mladih kako bi privukli pozornost šire javnosti, ne mareći o negativnom utjecaju publiciteta koji se pridodaje fenomenu suicida i ideji suicida kao normalne društvene pojave (Lulić, 2009).

Stoga, samoubojstvo kao društveni problem koji se proteže u svim kulturama i civilizacijama, potrebno je rješavati kroz sve sastavnice društva pa tako i kroz društvene medije. Dakle, mediji koji imaju snažnu društvenu ulogu u formiranju javnog diskursa, usmjeravaju društveno djelovanje i utječu na način na koji društvo shvaća stvarnost i društvene probleme (Burić, 2008). Osobit problem koji navode mnogi autori je utjecaj neadekvatnog medijskog izvještavanja o samoubojstvima na povećanje suicidalnih misli i ideja o metodama počinjenja samoubojstva drugih pojedinaca iz ranjivih skupina (Burić, 2008; Niederkrotenthaler i dr., 2020). Autori Graovac i Prica (2014) također navode da medijsko izvještavanje o suicidu javnih ličnosti, kod adolescenata i mladih može dovesti do kopiranja samoubojstva. Međutim, rizik suicida ovisi upravo o načinu na koji su mediji izvještavali o samoubojstvu te koju važnost su mu pridodali. Lulić (2009) ističe da društveni mediji imaju ulogu informirati javnost o tragičnom događaju, no u skladu s moralnim pravilima kojima ni na koji način ne dovode do poticanja ili kopiranja suicidalnog ponašanja. Također, uloga medija jest da osvijeste širu javnost o problemu suicida te daju sukladne smjernice za podršku, prevenciju i zaštitu rizičnih društvenih skupina kao što su adolescenti i mladi (Nikić, 1995).

Predmet istraživanja ovog rada je medijski diskurs u prikazivanju suicida adolescenata i mladih. U radu će se istražiti na koji način društveni mediji putem izvješća internetskih portala konstruiraju diskurs samoubojstva adolescenata i mladih, kako medijska izvješća o samoubojstvima adolescenata i mladih odražavaju postojeće društvene stavove i stereotipove koji su vezani uz samoubojstvo te kako se društveni mediji odnose prema etičkim pitanjima prikaza samoubojstava adolescenata i mladih. Uz navedeno u radu će se opisati globalni trendovi samoubojstava kod adolescenata i mladih, pozitivan i negativan utjecaj društvenih medija na mentalno zdravlje mlade populacije te na koji način društveni mediji, koji cijeli svijet povezuju u jedno globalno selo, održavaju visoku integraciju i regulaciju koje su dio zaštitnih, ali i rizičnih faktora za čin samoubojstva kod adolescenata i mladih. Tema rada je relevantna zbog pružanja novog pogleda na važnost odnosa društva i društvenih medija prema suicidu adolescenata i mladih, kao ključnog za prevenciju i adekvatan odnos prema permanentnom društvenom fenomenu samoubojstva ranjivih, ali i društveno značajnih skupina adolescenata i mladih.

2. Ciljevi i svrha

S obzirom da je suicid adolescenata među 10 najčešćih uzroka smrti adolescenata i mladih širom cijelog svijeta, cilj ovog istraživanja je pomoću kvalitativne analize sadržaja članaka internetskih portala steći uvid u medijsko izvještavanje o problemu samoubojstva adolescenata i mladih te utvrditi važnost odnosa društva i društvenih medija prema fenomenu suicida mlade populacije. Također, namjerava se istražiti na koji način izvještaji društvenih medija iskazuju postojeće stavove društva i stereotipove o suicidu navedenih dobnih skupina, ali i na koji način konstruiraju diskurs o samoubojstvu adolescenata i mladih u društvu. Uz navedeno, analizom članaka internetskih portala nastojat će se sagledati etički aspekti medijskih izvještaja o samoubojstvu adolescenata i mladih.

Svrha ovog istraživanja je ukazati na važnost medijskog prikaza suicida u formiranju percepcije i diskursa o društvenom fenomenu suicida među adolescentima i mladima. Ovim radom bi se osvijestio složen odnos između medijskog izvještavanja, društva i fenomena suicida adolescenata i mladih te bi se naglasila potreba za odgovornim, senzibiliziranim medijskim izvještavanjem koje vodi smanjenju senzacionaliziranja i stigme, povećanju svijesti, slobodnijem pristupu prevenciji i podršci te naposljetku poboljšanju mentalnog zdravlja mladih osoba.

3. Teorijska koncepcija rada

3.1. Samoubojstva adolescenata i mladih: globalni trendovi

Samoubojstvo je svjestan i nasilnički čin visoko uzrujane individue koja prekida vlastiti život kao posljedicu stresnih okolnosti i životnih opterećenja. Međutim, suicid nije čin sam za sebe, već predstavlja ishod specifičnog procesa kroz koji individua prolazi. Stoga, suicid uključuje različite dimenzije kao što su: socijalna, međuljudska, biološka, kulturna, svjesna i nesvjesna. Kod takvog čina iznimno je važno sagledati sve navedene dimenzije i faktore rizika (Lebedina-Manzoni i Maglica, 2004). Iako je samoubojstvo društveni fenomen koji je prisutan u svim životnim dobima, adolescencija i mladost su specifična razdoblja života koja su suicidalno rizična zbog razvojnih specifičnosti u svim prethodno navedenim dimenzijama (Taljanović, 2021).

Najprije, za potrebe ovog rada neophodno je definirati i odrediti trajanje dvaju vrlo važnih životnih razdoblja: adolescencije i mladosti. Adolescencija je životno razdoblje koje traje od otprilike 11.-12. godine pa sve do 18 godina, dok mladost ili predodraslost traje od 18 do 25 godina (Arnet, 2000). Adolescencija i mladost su životna razdoblja prelaska iz djetinjstva u odraslo doba, a obuhvaćaju obilan skup promjena u tijeku kojih se odvija fizički rast i razvoj, kognitivni, društveni i emocionalni napredak mladih pojedinaca. Ove razvojne značajke također predstavljaju poteškoće i niz izazova koji čine mlade osobe osobito osjetljivima (Taljanović, 2021).

Kod adolescenata i mladih osoba suicid je vodeći uzrok smrti. Prema najnovijim podacima WHO-a, svake godine zbog samoubojstva umre 45 800 adolescenata. Zabrinjavajući podaci su da je u svijetu suicid peti najčešći uzrok smrti adolescenata i mladih od 10 do 19 godina, a čak četvrti u dobi od 15 do 19 godina. Dok je u Istočnoj Europi i Središnjoj Aziji suicid prvi uzrok smrti adolescenata u dobi od 15 do 19 godina (UNICEF, 2021). Povišene stope samoubojstava adolescenata koje su utvrđene u Istočnoj Europi, posebice u zemljama koje nisu članice OECD-a, autori McLoughlin, Gould i Malone (2015) povezuju s društvenom izolacijom, slabom društvenom kohezijom i društvenom anomijom do kojih dolazi zbog brojnih političkih, ekonomskih, socijalnih promjena i deprivacije mnogih obitelji. Kao što i Durkheim (1897) navodi da povećana društvena dezintegracija ima za posljedicu povećanje broja samoubojstava (prema Šakić, 2011).

Adolescenti prilikom odrastanja i ulaska u svijet odraslih zbog brojnih promjena i prilagodba s kojima se moraju suočiti često osjećaju krizu identiteta i ozbiljan emocionalni teret

što dovodi do suicidalnih misli ili čak počinjenja samoubojstva. Najčešći razlozi samoubojstva adolescenata i mladih su: mentalna oboljenja, nemogućnost preuzimanja odgovornosti i postizanja nezavisnosti, osjećaj izoliranosti zbog preseljenja u novo socijalno okruženje ili prekida društvenih odnosa kao što je romantična veza, prijateljstvo, osjećaj izoliranosti zbog drugačije seksualne orijentacije, manjak samopouzdanja zbog nezaposlenosti, neuspjeha ili lošijeg uspjeha na poslovnom, akademskom ili sportskom planu. Uz navedeno, pritisak društva da postignu uspjeh, problemi u obitelji koji su uzrokovani nasiljem, lošom financijskom situacijom mogu dovesti adolescente do suicidalnih misli i počinjenja samoubojstva (Lebedina-Manzoni i Maglica, 2004; Schleifer, 2008). Visoko integrirane, male zajednice koje su netolerantne prema društveno-kulturnim različitostima i nepripadanju dominantnoj kulturi također povećavaju rizik samoubojstva kod adolescenata i mladih (Graovac i Prica, 2014).

Poznato je da postoje i brojne razlike u stopama izvršenih samoubojstava adolescenata i mladih s obzirom na dob, spol, vršnjačko nasilje, izloženost samoubojstvima, seksualnu orijentaciju (McLoughlin, Gould i Malone, 2015).

Samoubojstvo je u djetinjstvu i ranoj adolescenciji iznimno rijetka pojava, dok se značajno povećanje očituje u dobi od 15 do 19 godina. To povećanje se održava sve dok se ne stabilizira u ranoj odrasloj dobi te ostaje na toj razini do rane starosti (Gould i dr., 2003 prema McLoughlin, Gould i Malone, 2015).

Nadalje, autori McLoughlin, Gould i Malone (2015) navode da djevojke u adolescenciji imaju češće suicidalne misli, no veća stopa izvršenih samoubojstava zabilježena je među dječacima. Značajan faktor rizika je i kulturološki vrijednosni sustav vezan uz žensku rodnu ulogu koja se u patrijarhalnim zemljama poput Kine i Indije smatra manje vrijednom od muške. Stoga su, zbog niskog društvenog statusa i samim time osjećaja bespomoćnosti žena, u tim zemljama više stope suicida adolescentica (McLoughlin, Gould i Malone, 2015).

Uz dob i spol, izloženost vršnjačkom nasilju također je jedan od čimbenika suicidalnog rizika. Za adolescente i mlade iznimno je važna prihvaćenost od vršnjaka i uklapanje u društvo. Stoga je posve razumljivo da se kod adolescenata i mladih pojavljuju suicidalne misli i suicidalno ponašanje ukoliko dolazi do odbacivanja, neprihvatanja pojedinca u društvu ili vršnjačkog nasilja. U suvremenom društvu, sa sve većom dostupnošću interneta među mladim društvenim skupinama, sve je češća pojava vršnjačkog nasilja na društvenim mrežama, odnosno cyberbullyinga. Adolescenti koji su izloženi elektroničkom nasilju skloniji su suicidalnom ponašanju od vršnjaka koji su pod pritiskom tradicionalnog nasilja (Graovac i Prica, 2014; McLoughlin, Gould i Malone, 2015).

3.2. Društveni mediji i mentalno zdravlje adolescenata i mladih

Društveni mediji uključuju niz praksa, odnosa, aktivnosti među skupinama brojnih pojedinaca koji unutar te mreže odnosa razmjenjuju informacije, stavove, znanja i mišljenja. To su aplikacije koje održavaju društvene odnose kroz komunikaciju u različitim stilovima kao što je dijeljenje fotografija, videozapisa, zvuka, članaka, razmjene poruka i komentara. Mnogi pojedinci svakodnevno komuniciraju na platformama društvenih mreža, a suvremeni društveni život sve više karakteriziraju online zajednice. Upravo društvene mreže jačaju društvene odnose među sličnim individuama zbog toga što kontinuirano održavaju komunikaciju između više osoba (Lončar, Šuljug Vučica i Hrzić, 2023). Kod adolescenata i mladih je upotreba društvenih medija također neizbježna. Vrlo važno pitanje društvenog interesa odnosi se na mogući utjecaj medija na mentalno zdravlje adolescenata i mladih koji su u suvremenom društvu sve učestaliji korisnici sadržaja društvenih medija (O'Reilly, 2020).

Iako se vrlo često navode samo loše strane društvenih medija i negativan utjecaj na mentalno zdravlje adolescenata i mladih, postoje i brojne dobrobiti. Ljudi su društvena bića koja imaju potrebu stvaranja i održavanja društvenih odnosa. Također, za adolescente i mlade i njihovo mentalno zdravlje iznimno je važno održavanje čvrstih veza s vršnjacima, razvoj socijalnih vještina i podrška što je prema navedenom jedna od karakteristika društvenih medija koji održavaju društvene odnose kroz kontinuiranu komunikaciju (Keenan, Evans i Crowley, 2016 prema O'Reilly, 2020). To je ključno i kod pojedinaca koji imaju poremećaje mentalnog zdravlja zato što se komunikacijom na društvenim mrežama smanjuje društvena izolacija na koju je ta skupina ranjiva. Društveni mediji omogućavaju održavanje prijateljskih odnosa, koji su u adolescenciji središnji aspekt društvenog života, čak i kada je fizička prisutnost potencijalna prepreka. Uz navedeno, društveni mediji kao mreže društvenih odnosa i zabave mogu adolescentima i mladima poslužiti kao distrakcija od stresora s kojima se svakodnevno susreću. Stoga je jedna od navedenih prednosti medija smanjenje društvene izolacije, smanjenje stresa, stjecanje socijalnih vještina i pružanje podrške kroz kontinuiranu umreženost adolescenata i mladih (O'Reilly, 2020).

Međutim, uz pozitivne strane upotrebe društvenih medija neophodno je istaknuti i negativan utjecaj društvenih medija na mentalno zdravlje adolescenata i mladih. U tom razdoblju života mlada populacija vrlo često osjeća pritisak vršnjaka da budu neprestano dostupni i aktivni na društvenim mrežama. Društveni mediji se koriste i kako se ne bi isticali kao drugačiji od ostalih vršnjaka što ukazuje na pritisak da „budu online“, odnosno njihovu potrebu da budu dio zajednice i imaju osjećaj povezanosti s društvenim svijetom. Taj pritisak je potencijalan rizik

za mentalno zdravlje adolescenata i mladih utoliko što dovodi do stresa, tjeskobe i zamora. Nadalje, najmračnija strana upotrebe društvenih medija kod adolescenata odnosi se na cyberbullying, odnosno vršnjačko nasilje na društvenim medijima i ismijavanje pojedinaca kojima je u toj dobi vrlo važno mišljenje drugih o njima i njihovom identitetu. Upravo su samoozljeđivanje i suicidalne ideje izravno povezane s društvenim medijima zbog izloženosti temama samoozljeđivanja i mentalnih bolesti te vršnjačkog nasilja, cyberbullyinga. Vrlo često adolescenti kojima je na društvenim mrežama rečeno da počine samoubojstvo, a mentalno zdravlje im je narušeno, osjećaju pritisak da moraju počiniti samoubojstvo što dovodi do porasta suicida kod adolescenata i mladih (O'Reilly, 2020). Uz to, izloženost medijskim prikazima samoubojstava, odnosno način medijskog prikazivanja i izvještavanja o samoubojstvima može povećati suicidalne misli i ponašanje kod adolescenata i mladih (Gould, Jamieson i Romer, 2003). Burić (2008) navodi da društveni mediji imaju priličan utjecaj na adolescente i mlade te da stoga izniman publicitet koji mediji pružaju samoubojstvima dovodi do novog trenda samoubojstava među adolescentima i mladima.

Upravo zato što društveni mediji postaju sve prisutniji u svakodnevnom životu adolescenata i mladih, društvena odgovornost je da se osvijeste i pozitivne i negativne strane društvenih medija te da se u skladu s time osiguraju preventivne mjere u okviru društvenih medija i mentalnog zdravlja mladih ljudi.

3.3. Društvena integracija i regulacija u kontekstu samoubojstava adolescenata i mladih

Emile Durkheim, poznati francuski sociolog, je 1897. godine svojim djelom *Samoubojstvo* postavio temelje za sociološko izučavanje fenomena samoubojstva. Iako se samoubojstvo smatra kompleksnim fenomenom koji ima individualne aspekte, činjenica koju je Durkheim potvrdio je da društveni čimbenici mogu značajno doprinijeti činu samoubojstva. Prema njemu, samoubojstvo je oblik društvenog ponašanja te iskazuje odnos između individue i društva, odnosno zajednice. Smatrao je da su stope samoubojstva unutar nekog društva pokazatelj društvenog konteksta te je, stoga, samoubojstvo doveo u korelaciju sa stupnjem društvene integracije i regulacije. Društvena integracija se odnosi na stupanj u kojem pojedinac doživljava osjećaj povezanosti i pripadnosti društvenoj zajednici. Dok društvena regulacija označava razinu kontrole, društvenih normi i pravila koje određena zajednica nameće kako bi usmjerila djelovanje članova (Kalanj, 2005). S obzirom na stupanj društvene integracije i regulacije, samoubojstva je podijelio na nekoliko tipova: egoistično, altruistično, fatalističko i anomijско samoubojstvo.

Egoistično samoubojstvo je tip samoubojstva do kojeg dolazi zbog niskog stupnja integracije pojedinca u društvo ili zajednicu kojoj pripada, odnosno zbog pretjerane individualizacije pojedinca. U skladu s navedenim, Durkheim je zaključio da niske stope integracije dovode do povećanja broja samoubojstava. Suprotno tome, altruistično samoubojstvo se javlja kod pretjerane integracije pojedinca u društvo, čak do te mjere da pojedinac žrtvuje vlastiti život u korist drugih ili društvu kao cjelini zbog osjećaja dužnosti. Samoubojstvo do kojeg dolazi zbog intenzivne, neprestane regulacije pojedinca naziva se fatalističko samoubojstvo. U tom slučaju društvo pretjerano ograničava pojedinca i usmjerava njegovo djelovanje strogom disciplinom, stoga pojedinac nema osjećaj kontrole vlastitog života i samoubojstvo vidi kao izlaz. Dok se anomijsko samoubojstvo javlja kada društvo nedovoljno regulira djelovanje pojedinca zbog sloma društvenih normi i vrijednosti do čega dovode brze društvene promjene. Ukoliko društvene smjernice koje su uređivale život pojedinca nestanu, pojedinac se osjeća nesigurno i izgubljeno (Šakić, 2011).

Iako je Durkheim smatrao da snažne društvene veze pružaju društvenu potporu i zaštitu od antisocijalnih ponašanja među kojima je i samoubojstvo, mnogi autori su kasnije dokazali da visoke razine društvene integracije i regulacije mogu biti i potencijalan rizik za suicidalno ponašanje u suvremenom društvu (Abrutyn i Mueller, 2014). Jaka društvena integracija dovodi do većih društvenih zahtjeva od pojedinca i samim time do većih opterećenja koje mogu narušiti mentalno zdravlje. Također, visoko integrirana društva mogu biti ograničavajuća zato što lokalne kulture i njihove društvene norme, društvena očekivanja ograničavaju identitet i djelovanje društvenih aktera. Manje društvene grupe koje su homogene dijele slična uvjerenja i kolektivnu svijest te zbog kulturne koherentnosti imaju ujednačenije smjernice ponašanja. Zbog visoke društvene integracije i regulacije manje je alternativnih grupa te je teže pobjeći od kulturnih normi i očekivanja. Takve zajednice su poput društvene mreže koja olakšava širenje informacija, povećava vidljivost djelovanja društvenih aktera te omogućava sankcije, a to utječe na percepciju neuspjeha kod adolescenata i mladih te čestinu traženja psihološke pomoći. Vidljivost djelovanja omogućuje promatranje svakog pojedinog odstupanja i neuspjeha te se samim time stvara veći pritisak na pojedinca da se uklopi u društvo ili zajednicu, što nosi emocionalne posljedice kao što su sram, krivnja, odbačenost ukoliko se ne živi u skladu s internaliziranim kulturnim normama i očekivanjima. Dakle, pretjerana društvena integracija i regulacija osiguravaju javno praćenje pojedinaca i društveno sankcioniranje. Rezultat javnog praćenja pojedinca i sankcioniranja može biti perfekcionizam, a težnja perfekcionizmu dovodi do problema s psihičkim zdravljem koji su vrlo često proturječni kulturnim očekivanjima i stigmatizirani. U takvim okolnostima adolescenti i mladi postaju vrlo ranjivi, suočavaju se sa

suicidalnim mislima te nerijetko izvrše samoubojstvo (Mueller i Abrutyn, 2016). U suvremenom društvu društveni mediji održavaju visoke stope društvene integracije i regulacije te se mogu identificirati kao visoko kohezivne zajednice s visokim stopama društvene integracije i regulacije. Društveni mediji, također, omogućuju javno eksponiranje djelovanja, (ne)uspjeha velikog broja adolescenata i mladih. Ukoliko adolescent i mladi ne ispunjavaju postojeća društvena očekivanja vrlo često su izložena vršnjačkom nasilju na društvenim mrežama što dovodi do suicidalnih misli i ponašanja.

Uz navedeno, društveni odnosi koji označavaju mreže društvene podrške, mogu predstavljati i kanale za širenje suicidalnih misli i ponašanja. Kao što visok stupanj društvene integracije nekog društva ili zajednice osigurava kolektivnu svijest i kulturnu koherentnost koja se odnosi na internalizaciju društvenih normi, vrijednosti kod svih članova, može dovesti i do razvoja suicidalnih misli i pokušaja samoubojstva kod osjetljivih adolescenata i mladih ukoliko su izloženi samoubojstvima, naročito samoubojstvima značajnih drugih kao što su prijatelji i članovi obitelji. Samim time, samoubojstvo se prema uzoru na značajne druge prihvaća kao legitiman način rješavanja životnih problema (Abrutyn i Mueller, 2014). Istraživanje koje su proveli Abrutyn i Mueller (2014) potvrdilo je da pokušaj samoubojstva ili počinjeno samoubojstvo značajnih drugih kod adolescenata i mladih dovodi do suicidalnih misli i pokušaja samoubojstva.

Također, smatra se da izloženost medijskim izvještajima o samoubojstvima značajnih drugih može kod adolescenata i mladih dovesti do suicidalnih misli i pokušaja samoubojstva. U tom slučaju, iznimno često izvještavanje o samoubojstvima dovodi do identificiranja samoubojstva kao prihvatljivog društvenog ponašanja, odnosno kao prihvatljivog načina suočavanja s životnim problemima (Niederkröthaler i dr., 2020). Stoga je vrlo važno na koji način društveni mediji izvještavaju o samoubojstvima i formiraju diskurs o samoubojstvu.

4. Istraživačka pitanja

Temeljem određenog cilja istraživanja i teorijskih okvira postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kako društveni mediji konstruiraju diskurs o samoubojstvu adolescenata i mladih?
2. Kako medijski prikazi samoubojstava adolescenata i mladih odražavaju društvene stavove i stereotipove?
3. Koje informacije o počinitelju samoubojstva i samoubojstvu su zastupljene na društvenim medijima?
4. Kako se društveni mediji odnose prema etičkim pitanjima prikaza samoubojstava?

5. Metodologija

Prvi korak u ovom istraživanju predstavljalo je detaljno proučavanje i prikupljanje relevantne literature kako bi se postavila opsežna osnova za daljnje istraživačke postupke. Na temelju proučavane literature određeni su predmet i ciljevi istraživanja. Budući da je glavna svrha ovog rada ukazati na važnost medijskog prikaza suicida adolescenata i mladih u formiranju diskursa o društvenom fenomenu suicida među adolescentima i mladima, za potrebe ovog rada korištena je kvalitativna metodologija. Odnosno, provedena je kvalitativna analiza sadržaja članaka novinskih portala. Metoda analize sadržaja odabrana je zato što je vrlo prikladna za proučavanje različitih oblika društvene komunikacije (Milić, 1996 prema Manić, 2017). Komunikacija je razmjena informacija i poruka pomoću tehničkih pomagala ili verbalno, a odvija se između različitih pojedinaca ili organizacija s ciljem izazivanja određenog učinka u stavovima, vrijednostima ili ponašanju sudionika komunikacije (Šušnjić, 1973 prema Manić, 2017). Stoga se komunikacija smatra neizostavnim dijelom svakog društva te je proučavanje različitih aspekata komunikacije nužno da bi se društvo proučavalo u potpunosti (Manić, 2017).

Kvalitativna analiza sadržaja je istraživačka metoda koja se, holističkim pristupom proučavanom sadržaju, usredotočuje na razumijevanje značenja i izvođenje zaključaka o namjerama pošiljatelja, odnosno izvora poruke i učinka poruke na primatelja (Berelson, 1952; Branković, 2014 prema Manić, 2020). Dok se kvantitativna analiza sadržaja svodi na sam sadržaj poruke i opis, odnosno manifestni sadržaj, kvalitativna je usmjerena na latentni sadržaj proučavanog teksta. Također, važno je istaknuti da kvalitativna analiza sadržaja nije ograničena

samo na kvantifikaciju i manifestni sadržaj, već se usmjerava na pronalazak različitih značajnih kategorija koje omogućuju razumijevanje srži sadržaja (Manić, 2017). Stoga je kvalitativna analiza sadržaja prikladna za istraživanje različitih društvenih pojava i aspekata društvene komunikacije za koje istraživač ne može prikupljati podatke izravno (Manić, 2020). S obzirom da je društvena pojava suicida među adolescentima i mladima vrlo osjetljiva tema, a o medijskoj konstrukciji diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih može se zaključivati kroz latentni sadržaj članaka novinskih portala, kvalitativna analiza članaka odabrana je kao primjerena metoda istraživanja.

Uzorak kvalitativne analize sadržaja čini ukupno 21 članak internetskih portala iz područja Hrvatske, Srbije te Bosne i Hercegovine. Preciznije, analizirano je 19 članaka hrvatskih portala- 24sata, Slobodna Dalmacija, Zadarski.hr, eMedjimurje.hr, Miss7.hr, Jutarnji list, Tportal.hr, Index.hr, Srednja.hr, Story.hr, Večernji list i Nacional.hr. Također, analiziran je jedan članak srpskog internetskog portala Alo.rs te jedan članak bosanskohercegovačkog portala Express.ba. Pritom je važno napomenuti da su citati, koji su izvorno napisani na srpskom i bošnjačkom jeziku, prilikom navođenja u raspravi jezično prilagođeni hrvatskom jeziku. Navedeni uzorak odabran je na način da su se pomoću internetske tražilice Google i tražilica navedenih portala pretraživale ključne riječi: „samoubojstvo“, „samoubojstvo adolescenata“, „samoubojstvo mladih“, „samoubojstvo mladića“, „samoubojstvo djevojke“, „suicid“, „ubio se“, „ubila se“. Pri odabiru članaka prema pretraženim ključnim riječima, u uzorak su obuhvaćeni samo članci koji govore o samoubojstvu adolescenata i mladih osoba u dobi od 11 do 25 godina. Bitno je naglasiti kako su u analizu uključeni članci koji su objavljivani posljednjih 15 godina, odnosno koji su objavljeni u periodu od 2008. godine do 2023. godine.

Nakon odabira uzorka istraživanja je analiziran sadržaj članaka internetskih portala. Najprije su se nekoliko puta iščitali tekstovi svih članaka internetskih portala kako bi se dobio opći pregled i razvilo razumijevanje sadržaja, zatim je provedeno otvoreno ili inicijalno kodiranje na način da se čitao sadržaj članaka te su se označavale ključne rečenice ili odjeljci koji sadrže važne informacije za istraživanje. Zatim su se na temelju označenih ključnih rečenica ili odjeljaka formirali kodovi i induktivno razvile 4 tematske kategorije koje su apstraktnije. Deskriptivni kodovi su pridruženi odgovarajućim tematskim kategorijama u kodnom okviru. Nakon kreiranja kodnog okvira ponovno se pristupilo iščitavanju svakog članka pri čemu su ranije formirani kodovi i kategorije revidirani i pridruženi su im odgovarajući dijelovi teksta, odnosno citati. Nakon kodiranja svih članaka slijedilo je analiziranje i interpretacija rezultata istraživanja.

6. Rezultati i rasprava

U ovom dijelu rada prikazati će se i interpretirati dobiveni rezultati kvalitativne analize sadržaja te će se pomoću interpretiranih rezultata odgovoriti na prethodno postavljena istraživačka pitanja. Rezultati su za potrebe ovog završnog rada podijeljeni u 4 tematske kategorije u skladu sa postavljenim redoslijedom istraživačkih pitanja. Tematske kategorije u analizi su pod nazivima *Medijska konstrukcija diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih*, *Medijska projekcija društvenih stavova, vrijednosti i stereotipova o samoubojstvu adolescenata i mladih*, *Profiliranje i kontekst samoubojstva* te *Medijska etika u prikazivanju samoubojstava adolescenata i mladih*. Najprije će se analizirati i objasniti rezultati istraživanja koji se odnose na način kojim društveni mediji oblikuju diskurs o fenomenu samoubojstva adolescenata i mladih osoba.

6.1. *Medijska konstrukcija diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih*

Društveni mediji su u suvremenom društvu neizostavan dio svakodnevice te stoga imaju značajan utjecaj na konstrukciju diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih. Način na koji društveni mediji predstavljaju samoubojstvo adolescenata i mladih može utjecati na percepciju javnosti, pristup javnosti navedenom društvenom fenomenu te na buduće događaje i ponašanje društvenih aktera. Na temelju analize sadržaja članaka internetskih portala uočeno je da društveni mediji konstruiraju diskurs o samoubojstvu adolescenata i mladih senzacionalističkim pristupom samom činu samoubojstva. Samoubojstvo navedenih dobnih skupina se pritom u naslovima, podnaslovima i sadržaju određenih članaka prikazuje u negativnom tonalitetu kao šokantna, nezapamćena, iznenadna atrakcija pri čemu se navode iscrpni detalji čina samoubojstva, odnosno otkriva se identitet počinitelja, nagađaju se motivi samoubojstva, prilažu se izjave bliskih osoba počinitelja, navode se metode počinjenja samoubojstva poput „*Ispod nogu je stavio metalnu posudu s koje je skočio dok mu je bila omča oko vrata, a cijelo uže već čvrsto pričvršćeno na konstrukciji odrine.*“ (Slobodna Dalmacija). Autori Burić (2008) i Niederkrotenthaler i dr. (2020) potvrđuju da takvo neadekvatno, senzacionalističko i iscrpno medijsko detaljiziranje suicida adolescenata i mladih utječe na suicidalne misli i ideje o metodama počinjenja samoubojstva. Upravo te ideje o metodama počinjenja javljaju se zato što su dio senzacionalističkih izvještaja o samoubojstvu.

Nestao s proslave svog 18. rođendana i objesio se u šumi: zadarski maturant počinio samoubojstvo deset mjeseci nakon što je udario muškarca koji je zbog toga pao u komu i umro (Slobodna Dalmacija)

Horor na kraju godine: Pronađena obješena tijela mladića (25) i djeteta!“ (Emedjimurje.hr)

STRAŠNA TRAGEDIJA POTRESLA SVIJET SPORTA, SAD U ŠOKU Aktualna svjetska prvakinja na vrhuncu karijere počinila samoubojstvo, imala je samo 23 godine. (Jutarnji.hr)

Takvi senzacionalistički opisi samoubojstava adolescenata i mladih privlače pozornost šire javnosti, no zanemaruje se činjenica da je iznošenje suvišnih detalja i dodjeljivanje publiciteta samoubojstvima neprimjereno te da dovodi do glorificiranja samoubojstva. U izvještajima internetskih portala prisutno je romantiziranje i veličanje samoubojstva. Samoubojstvo se prikazuje kao svrsishodno, mirno, romantično i kao spas od nepravde i životnih problema. Time se čin samoubojstva adolescenata i mladih destigmatizira, odnosno predstavlja se kao normalna društvena pojava te se formira ideja o samoubojstvu kao jedinoj opciji ili prihvatljivom načinu rješavanja životnih nepravda, problema i patnje u mladosti. To može dovesti do toga da mladi ne traže pomoć i ne razgovaraju o vlastitim problemima s bliskim i stručnim osobama. Važno je napomenuti da takvo predstavljanje suicida može dovesti do poistovjećivanja sa žrtvom i značajno utjecati na suicidalne misli i počinjenje samoubojstva kod ranjivih skupina koje se suočavaju sa sličnim ili istim problemima, a nailaze na takve medijske izvještaje (Abrutyn i Mueller, 2014). Posebice, kada se radi o izloženosti medijskim prikazima samoubojstva značajnih drugih (Niederkroenthaler i dr., 2020).

Jedan vrijedni dječak je samo tražio posao, ali nije imao sreću na tom putu (zbog video snimke koji se dijelio na mrežama, izvršio je samoubojstvo), pa je odlučio da ide na neko drugo, neko bolje mjesto, gdje ima ljudi... Nadam se, da će na tom putu dobiti svoja krila i da će odletjeti u raj, da mu se povrijeđena dječja duša smiri... (Index.hr)

...14-godišnji dječak spas potražio u samouništenju... (Nacional.hr)

Najpoznatiji je primjer američki glumac James Dean, lijepi buntovnik, koji je jureći u svom automobilu završio život na vrhuncu slave. Neposredno prije njegove vožnje u smrt njegova se bivša djevojka Anna Maria Pierangeli vjenčala. (Nacional.hr)

„Ako tako možemo pomoći i spasiti druge vrijedne živote, Dollyna smrt nije bila uzaludna...“, napisao je njen otac na Facebooku. (Miss7.hr)

Također, kod medijske konstrukcije diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih prisutno je stigmatiziranje počinitelja, odnosno žrtve samoubojstva, a samim time i bliskih

osoba žrtve do čega dolazi zbog otkrivanja identiteta žrtve, isticanja privatnih problema, uključivanja iskaza obitelji, prijatelja ili partnera. Otkrivanjem identiteta počinitelja, prikazivanjem odnosa žrtve s bliskim osobama i problema u odnosima, kršenjem privatnosti obitelji, prijatelja i partnera preminulih osoba, društveni mediji stavljaju negativan pečat na osobe čiji se identitet otkriva te dovode do krivih zaključaka i predrasuda javnosti.

"Nedostaješ, Mišo, svaki dan sve više i više", potresnim riječima, uz video-snimak sa zajedničkim slikama, oglasila se djevojka Mihajla S. (23) koji je, nakon što su se posvađali, prije 10 dana u Borči pucao sebi u glavu u njenom stanu. ² (Alo.rs)

Influenserica i youtuberica Kristina Kika Đukić, koja je krajem prošlog tjedna izvršila samoubojstvo, navodno je digla ruku na sebe nakon iznenadnog prekida s dečkom! (Express.ba)

Versaceov model skočio s prozora zbog djevojke? (24sata)

Mladića je zadnji put vidjela njegova djevojka kojoj je rekao da se više nikada neće vidjeti. (Slobodna Dalmacija)

Priča je tim tragičnija što je riječ o mladiću koji je samo deset mjeseci ranije kazneno prijavljen zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda glave. (Slobodna Dalmacija)

Primjer stigmatiziranja roditelja adolescenata koji su počinili samoubojstvo je dio sadržaja članka internetskog portala u kojem se navodi da su adolescenti koji počine samoubojstvo djeca roditelja nedosljednih odgojnih postupaka.

Adolescenti samoubojice vrlo su često djeca čiji roditelji nisu dosljedni u odgojnim metodama ili su prepopustljivi ili se često služe rigidnim zabranama. (Nacional.hr)

Iscrpno prikazivanje detalja suicida uz otkrivanje identiteta te stigmatiziranje počinitelja i bliskih osoba počinitelja može dovesti do toga da mladi ljudi koji imaju slične probleme i suicidalne misli odbijaju tražiti pomoć i podršku te se društveno izoliraju zbog negativnih stavova okoline. Također, vrlo je važno da se obitelj i druge bliske osobe žrtve ne stigmatiziraju zato što takvi negativni stavovi mogu, uz bol i patnju, izazvati osjećaj krivnje, srama i potencirati socijalnu izolaciju, a samim time i ozbiljne probleme sa psihičkim zdravljem. Kao što navode Abrutyn i Mueller (2014), javno praćenje pojedinaca i javna vidljivost djelovanja pojedinaca omogućuje osuđivanje odstupanja i neuspjeha što dovodi do pritiska na pojedinca i teških emocionalnih i psihičkih problema.

Međutim, kod određenih novinskih portala koji izvještavaju o samoubojstvu adolescenata i mladih prepoznaje se i preventivan pristup, odnosno ističe se važnost prevencije suicidalnog

² Napomena: Citat koji je izvorno napisan na srpskom jeziku je jezično prilagođen hrvatskom jeziku.

ponašanja i odgovornost svih društvenih aktera. Pritom, izvještaji uključuju korisne informacije o kontaktima za pomoć suicidalnim osobama, pozitivne priče o pojedincima koji su se uspješno oslobodili od suicidalnih misli te se navode iskazi roditelja i stručnjaka koji pružaju savjete za prevenciju suicida i pomoć suicidalnim adolescentima.

Psiholozi savjetuju roditeljima da prate aktivnosti djece na Internetu, paze na znakove, otvoreno razgovaraju o duševnom zdravlju te novim generacijama objasne što sve riječi mogu napraviti. (Miss7.hr)

Suicidalne osobe pomoć i savjet mogu potražiti u Centru za krizna stanja i prevenciju suicida na broju 01/2376470 koji je otvorne 24 sata na dan, te na Plavom telefonu: 01/4833888 ili u Psihološkom centru TESA: 01/4828-888. (Story.hr)

I svi napominju da podrška obitelji, škole i prijatelja može biti neprocjenjivo važna. Jer razumijevanje najbliže okoline daju vjeru kako se strahovi i problemi u životu mogu nadvladati i da su stvari popravljive. (Nacional.hr)

Ovakav način izvještavanja o suicidu adolescenata i mladih doprinosi predstavljanju samoubojstva kao ozbiljne društvene pojave prema kojoj se potrebno odnositi odgovorno i pažljivo. Na taj način se u medijskoj konstrukciji diskursa o suicidu adolescenata i mladih ističe odgovornost svih društvenih aktera, a to je ključno za stvaranje sigurnog okruženja otvorenog za pružanje podrške i pomoći rizičnim skupinama.

Dakle, iz rezultata analize sadržaja članaka novinskih portala može se zaključiti da mediji konstruiraju diskurs o samoubojstvu adolescenata i mladih osoba na način da se u medijskim izvještajima samoubojstvu navedenih društvenih skupina pristupa senzacionalistički pri čemu se samoubojstvo predstavlja kao društvena atrakcija koja zauzima značajan položaj u javnoj sferi. Osim toga, pristup novinskih članaka ukazuje i na romantiziranje i veličanje samoubojstva, odnosno samoubojstvu se pripisuje značenje herojskog, romantičnog čina ili rješenja životnih problema i nepravdi. Time se samoubojstvo ujedno i destigmatizira i prikazuje kao prihvatljiv način postupanja u teškim životnim situacijama. Također, analizirani medijski izvještaji u diskurs o samoubojstvu uključuju stigmatiziranje počinitelja i bliskih osoba čime se razvija pogrešno javno mišljenje i neopravdano negativno etiketiranje. Međutim, u nekim člancima novinskih portala prisutan je preventivni pristup samoubojstvu što konstruira razumijevanje samoubojstva kao ozbiljnog društvenog fenomena te se ističe odgovornost svih društvenih aktera u pristupu navedenoj društvenoj pojavi.

6.2. Medijska projekcija društvenih stavova i stereotipova o samoubojstvu adolescenata i mladih

Medijski diskurs o suicidu adolescenata i mladih oblikuje odnos društva prema navedenom fenomenu, ali medijski izvještaji odražavaju i stvaran odnos društva, odnosno odražavaju društvene stavove i stereotipove koji se odnose na samoubojstvo adolescenata i mladih. Uključivanje društvenih stavova i stereotipova u medijskim izvješćima može značajno utjecati na percepciju i odnos javnosti prema ovom problemu. Analizom sadržaja članaka internetskih portala uočeno je da se u izvještajima o samoubojstvu mladih pojedinaца odražavaju različiti društveni stavovi i stereotipovi vezani uz samoubojstvo mlade populacije. U nastavku će se razmotriti nekoliko društvenih stavova i stereotipova o samoubojstvu spomenutih dobnih skupina te će se objasniti njihov moguć učinak na javno mišljenje i pristup ovom problemu.

Prvi stereotip koji se javlja u medijskim prikazima suicida je da su pojedinci antisocijalnog ponašanja skloni počinjenju samoubojstva. Medijski prikazi ukazuju na zaključak da mlade osobe problematičnog ponašanja, koje pokazuju agresivno ponašanje prema drugima ili krše društvene norme, imaju sklonost prema suicidalnom ponašanju.

To je bio kaos. Njega smo svaki dan slušali koliko više, udara vratima, nju nikada nismo čuli ni kako više, ali njega jesmo. Ona je bila skroz normalna. Uvijek se javljala, ne znam što joj je ovo trebalo. Po izrazu lica vidiš da je problematičan - kaže jedna susjeda.

³ (Alo.rs)

...zadarski maturant počinio samoubojstvo deset mjeseci nakon što je udario muškarca koji je zbog toga pao u komu i umro. (Slobodna Dalmacija)

Ovime se zanemaruje složenost problema samoubojstva i brojni drugi faktori koji mogu utjecati na suicidalno ponašanje pojedinaca, a neki od njih mogu biti problemi sa psihičkim zdravljem, osjećaj socijalne izoliranosti, nedostatak podrške. Također, isticanjem isključivo antisocijalnog ponašanja, generalizira se sve društvene aktere s antisocijalnim ponašanjem kao sklonima samoubojstvu te ih se neopravdano stigmatizira i stvara dodatna prepreka za njihovo traženje pomoći.

Nadalje, u medijima se pojavljuje stav da su problemi u romantičnim vezama uzrok samoubojstva adolescenata i mladih osoba.

³ Napomena: Citat koji je izvorno napisan na srpskom jeziku je jezično prilagođen hrvatskom jeziku.

...Mihajla S. (23) koji je, nakon što su se posvađali, prije 10 dana u Borči pucao sebi u glavu u njenom stanu. (Alo.rs)⁴

– Poslije raskida s dečkom Kristina se povukla u sebe. Taj raskid ju je dotukao. (Express.ba)

Policija sumnja da se mladić sam bacio sa četvrtog kata navodno zbog 'zamršene ljubavne veze'. (24sata)

Iako problemi u romantičnim vezama mogu biti jedan od motiva suicida. Vrlo je važno osvijestiti da je samoubojstvo rezultat vrlo specifičnog procesa kroz koji pojedinac prolazi te da ono uključuje mnogo potencijalnih dimenzija i faktora rizika kao što su emocionalni, psihološki, socijalni, biološki faktori (Lebedina- Manzoni i Maglica, 2004). Stoga, problemi u romantičnim vezama nisu sami po sebi uzrok samoubojstva.

Uz navedeno, u medijima se samoubojstva predstavljaju kao neobjašnjiv događaj koji se ni na koji način ne može predvidjeti ili spriječiti.

U većini slučajeva stručnjaci, roditelji, članovi obitelji i šira okolina nikad nemaju jasan odgovor zašto je netko odlučio prestati živjeti. (Nacional.hr)

Ni oprostajna pisma ne uspijevaju odgovoriti na pitanje zašto: zašto je netko toliko ranjiviji od drugih. (Nacional.hr)

Jednostavno ne možemo razumjeti zašto je to učinio. Nikad ne bismo ni pomislili da bi učinio takvo što... (24sata)

Prikazivanje samoubojstva kao neobjašnjivog, mističnog fenomena koji se ne može identificirati, predvidjeti, a samim time ni spriječiti može umanjiti značaj ranije spomenutih rizičnih faktora i znakova kod mladih ljudi koji upućuju na suicidalne misli ili mogućnost suicidalnog ponašanja. Dakle, time se stvara pogrešno javno mišljenje da je samoubojstvo neshvatljiv društveni problem koji je izvan dosega prevencije.

Također, u izvještajima o samoubojstvu adolescenata i mladih zastupljen je stereotip da neuspjeh u različitim područjima života mladih osoba dovodi do samoubojstva. Međutim, važno je napomenuti da se time također zanemaruje činjenica da se mnogi mladi suočavaju s neuspjesima, ali nemaju suicidalne misli.

Džudašica zbog neuspjeha na Igrama izvršila samoubojstvo. (24sata)

Ubijaju se... Adolescenti koji su kao mališani mnogo obećavali, a malo postigli... (Nacional.hr)

⁴ Napomena: Citat koji je izvorno napisan na srpskom jeziku je jezično prilagođen hrvatskom jeziku.

Valja istaknuti da zbog ovog stereotipa mnogi mladi mogu osjećati pritisak i krivnju ukoliko se suočavaju s neuspjesima u akademskom, poslovnom, sportskom području što dovodi do teških emocionalnih posljedica, suicidalnih misli i prihvaćanja samoubojstva kao bijega od neuspjeha. Kako navode Mueller i Abrutyn (2016) društvene mreže omogućavaju iznimno ubrzano širenje informacija čime se povećava javna dostupnost postupaka, odnosno uspjeha ili neuspjeha pojedinaca te se osigurava javno sankcioniranje. To utječe na odnos mladih prema neuspjehu te dovodi do težnje perfekcionizmu koja dovodi do problema sa psihičkim zdravljem.

Osim stereotipa da neuspjeh kod mladih osoba dovodi do samoubojstva, analizirani su portali su podržali društveni stav da žrtva samoubojstva odlazi na „neko bolje mjesto“. Dakle, ovime se samoubojstvo prihvaća kao bolja opcija za žrtvu samoubojstva.

Jedan vrijedni dječak je samo tražio posao, ali nije imao sreću na tom putu (zbog video snimke koji se dijelio na mrežama, izvršio je samoubojstvo), pa je odlučio da ide na neko drugo, neko bolje mjesto, gdje ima ljudi...(Index.hr)

Nadam se da ćete svoju dobrotu prinit i na onaj svit, di ćemo svi prije ili kasnije... samo jedno znajte da onaj gori uvek uzima dobrotu, a to je naša u vama dvojici. (Zadarski.hr)

Iz navedenih citata može se zaključiti da se samoubojstvo prikazuje kao izlaz iz teške životne situacije, odnosno bijeg od negativnog okruženja i put na bolje mjesto gdje nema ovozemaljske nepravde, patnje, zlobe ili životnih problema. Takvim romantiziranjem se osnažuje ideja da je samoubojstvo oslobađajuće rješenje ili prihvatljiva društvena pojava, što povećava rizik od samoubojstva u društvu zbog potencijalnog motiviranja ranjivih pojedinaca da samoubojstvo razmatraju kao rješenje vlastitih problema.

U jednom medijskom prikazu suicida adolescenata i mladih ukazuje se na stereotip da se adolescenti i mlade osobe odlučuju na čin samoubojstva zbog „banalnih“ problema, odnosno zbog neracionalnih motiva. Pritom u članku objavljenom na novinskom portalu Nacional.hr dio naslova glasi „Sve više mladih ubija se zbog banalnih problema.“. Međutim, ovakav prikaz zanemaruje činjenicu da se mnogi mladi suočavaju s različitim ozbiljnim problemima kao što su problemi s mentalnim zdravljem ili s emocionalnim izazovima koji su za mlade osobe vrlo stresni i mogu imati ozbiljne posljedice na njihovo mentalno zdravlje. Također, konflikti s vršnjacima, vršnjački pritisak i nasilje ili neuspjeh za emocionalno ranjive adolescente mogu biti vrlo izazovni te ukoliko se ne percipiraju ozbiljno mogu dovesti do dugoročnih emocionalnih i psiholoških posljedica. Kako navode autori Lebedina-Manzoni i Maglica (2004) samoubojstvo je uvijek posljedica specifičnog procesa koji je oblikovan životnim iskustvima kroz koje jedinstveni pojedinci prolaze, a taj specifičan proces za adolescente i mlade mogu

predstavljati različiti problemi s kojima se suočavaju i koji mogu dovesti do dubokih emocionalnih i psiholoških poteškoća i suicidalnih misli.

Kao posljednje, uz navedene društvene stavove i stereotipove u medijskim prikazima suicida adolescenata i mladih zastupljen je i stav da samoubojstvo adolescenata izražava njihov bunt.

U policiji su kasnije rekli da su današnji klinici oholi i bahati, i da je vjerojatno time išao izraziti neki svoj bunt. Tu mi je palo na pamet da je htio nešto dokazati i naljutiti nas jer je bio u kazni od ekrana, pa možda išao prenkati, pokazati nam da se s njim ne možemo zezati, i onda je to pošlo po zlu. Možda. (Srednja.hr)

Mediji prikazuju čin samoubojstva kod adolescenata i mladih kao način protesta protiv članova obitelji, postojećeg društvenog stanja, odnosno društva što ponovno zanemaruje činjenicu da je samoubojstvo ishod specifičnog procesa koji uključuje kompleksan međuodnos različitih faktora. Prikazom samoubojstva kao izraza bunta se ne uzimaju u obzir dublji uzroci kao što su osjećaj beznađa i emocionalne patnje mladih osoba, a to može dovesti do nedostatka empatije i podrške osobama koje imaju probleme s mentalnim zdravljem ili se suočavaju sa suicidalnim mislima.

Medijski prikazi samoubojstava adolescenata i mladih projiciraju društvene stavove i stereotipove o samoubojstvu navedenih dobnih skupina na nepravilan i pojednostavljen način što može značajno utjecati na percepciju i pristup društva problemu samoubojstva. Pojednostavljivanje objašnjenja samoubojstva adolescenata i mladih uz pomoć postojećih društvenih stavova i stereotipova može dovesti do zanemarivanja složenosti samoubojstva i brojnosti faktora koji mogu utjecati na suicidalno ponašanje. U medijskim izvještajima prisutni su društveni stavovi i stereotipovi kojima se prikazuje da su pojedinci antisocijalnog ponašanja skloni počinjenju samoubojstva, problemi u romantičnim vezama uzrok samoubojstava adolescenata i mladih ili pak da je samoubojstvo adolescenata i mladih neobjašnjiv fenomen. Uz navedene, autori analiziranih članaka novinskih portala nameću stav da neuspjeh kod adolescenata i mladih dovodi do suicidalnog ponašanja, žrtva samoubojstva odlazi na „neko bolje mjesto“, adolescenti i mladi ubijaju se zbog banalnih problema te samoubojstvo adolescenata izražava njihov bunt. Važno je napomenuti da je zastupanje ovakvih društvenih stavova i stereotipova o samoubojstvu, u javnosti široko dostupnim sadržajima, vrlo neadekvatno zbog umanjivanja ozbiljnosti i složenosti samog fenomena.

6.3. Profiliranje i kontekst samoubojstva

Medijsko profiliranje samoubojstava mladih osoba i detaljno opisivanje konteksta je u današnjem suvremenom društvu i u javnoj sferi postalo prihvatljivo, iako je neispravno, odnosno neprikladno. Kao što Lulić (2009) navodi, društveni mediji imaju dužnost informirati javnost o svim aktualnim događajima pa tako i o samoubojstvu adolescenata i mladih osoba, međutim ovdje je važno naglasiti da izvještaji moraju poštivati moralna pravila i izvještavati na način da osvještavaju širu javnost o ozbiljnosti fenomena suicida te da daju primjerene smjernice za postupanje, a ne na način da otkrivaju identitet žrtve, stigmatiziraju bliske osobe žrtve i produbljuju njihovu patnju ili iznose privatne probleme. Analizom sadržaja članaka novinskih portala uočeno je da društveni mediji detaljiziraju u prikazima samog čina samoubojstava i konteksta samoubojstva te navode pojedinosti o žrtvama koje bi trebale ostati privatne, a sve zbog privlačenja pozornosti šire javnosti i komercijalnih interesa pojedinih novinskih portala. Autori medijskih prikaza već na samom početku članaka, u naslovima i podnaslovima, navode ime i prezime žrtve, dob, mjesto stanovanja žrtve, privatne probleme, odnose s drugim pojedincima, izjave bliskih osoba počinitelja pa čak i metodu i mjesto izvršenja samoubojstva. Iduća tri citata su naslovi i podnaslovi članaka novinskih portala koji ukazuju na zastupljenost privatnih podataka o počinitelju te detalje čina samoubojstva.

*"Nedostaješ, Mišo, svaki dan sve više i više", potresnim riječima, uz video-snimku sa zajedničkim slikama, oglasila se djevojka Mihajla S. (23) koji je, nakon što su se posvađali, prije 10 dana u Borči pucao sebi u glavu u njenom stanu.*⁵ (Alo.rs)

Tom Nicon (22) vratio se sa generalne probe za Fashion Week u Milanu i skočio sa četvrtog kata. Prijatelji kažu da je bio deprimiran zbog prekida. (24sata)

21-godišnja Nicole Fox, nadimka 'Coco', objesila se 2018. godine nakon nekoliko godina psihičkog i fizičkog zlostavljanja njezinih vršnjaka. Njezina navodna prijateljica počela ju je zlostavljati zbog ljubomore „oko jednog dečka” koji ju je odbio, nakon čega se iskalila na Coco, njegovu najbolju prijateljicu. (Tportal.hr)

Iako se u nekim člancima navode samo inicijali ili dob počinitelja te mjesto stanovanja, potrebno je naglasiti da su ti podaci dovoljni za otkrivanje identiteta žrtve u manjim, integriranijim zajednicama, mjestima. Takve manje sredine su visoko kohezivne zajednice u kojima se informacije šire velikom brzinom te se time povećava transparentnost djelovanja svih

⁵ Napomena: Citat koji je izvorno napisan na srpskom jeziku je jezično prilagođen hrvatskom jeziku.

aktera što omogućava promatranje svakog odstupanja od društvenih očekivanja i sankcije, osudu zbog odstupanja (Mueller i Abrutyn, 2016).

Kako neslužbeno saznajemo radi se o 21-godišnjaku iz Preloga koji je počinio samoubojstvo vješanjem za vrijeme trajanja humanitarnog koncerta Zlatka Pejakovića na igralištu Venere u Svetom Jurju na Bregu. (Emedjimurje.hr)

Dvadesetogodišnji mladić iz mjesta Slivno izvršio je samoubojstvo na način da se objesio na susjedovoj odrini. (Slobodna Dalmacija)

To može utjecati na nagađanja javnosti o utjecaju obiteljske dinamike ili romantičnih veza na odluku mladih osoba da počine samoubojstvo.

Uz navedene informacije o počinitelju i zastupljene informacije o okolnostima čina samoubojstva, u medijskim prikazima samoubojstva poznatih adolescenata i mladih osoba, odnosno onih koji se smatraju javnim ličnostima, navodi se i zanimanje. Dok neki medijski prikazi spominju zanimanje žrtve tek zbog toga što je riječ o javnoj ličnosti, drugi jasno povezuju zanimanje žrtve s okolnostima i uzrocima samoubojstva.

U dobi od 25 godina preminuo Moonbin K-pop zvijezda južnokorejskog boy benda... Ispod blještavila i glamura K-pop industrija je poznata po oštroj konkurenciji, izostanku privatnosti, online maltretiranju i nemilosrdnom pritisku javnosti. Posljednjih je godina na sličan način umrlo nekoliko mladih K-pop zvijezda, a sumnja se na samoubojstva. (Večernji.hr)

Slatka 14-godišnja Amy Everett iz Australije bila je poznato lice tvrtke koja se bavi proizvodnjom šešira - Akubra. Nedavno si je oduzela život. Razlog: dugogodišnji online-mobbing! (Miss7.hr)

Austrija tuguje nakon što je velika nada nordijske kombinacije 18-godišnja Johanna Bassani pronađena mrtva, a navodno je izvršila samoubojstvo zbog silnog pritiska na njezinu karijeru. (Večernji.hr)

Također, u člancima online novinskih portala navode se detalji konteksta čina samoubojstva pomoću izjava bliskih osoba, prijatelja, poznanika, susjeda žrtve.

I tu dolazimo do najlogičnijeg mogućeg rješenja – taj mali hrabri i bistri kompjuteraš, gejmer, izviđač, on je išao raditi neki pokus. Išao je vidjeti kako to što je vidio na igrici Doki Doki izgleda u stvarnosti. Napravio omću i iz dosade ili istraživačkog duha, umjesto da radi zadaću, stao na stolac s kotačićima, poskliznuo se i... (Srednja.hr)

"Posljednjih nekoliko mjeseci je bila u teškoj situaciji. Morala je prestatati trenirati nakon potresa mozga ove zime, teško se nosila sa cijelom situacijom, mučila ju je depresija, a imala je i strašne glavobolje. U siječnju je prvi put dignula ruku na sebe, a

obitelji i kolegama ostabila je dugačak e-mail u kojoj je sve objasnila. Napisala je da ne može zaustaviti crne misli i strašno se povukla u sebe. Čim smo dobili e-mail pozvali smo policiju i oni su je u posljednji čas spriječili da si već tada oduzme život", objasnio je Townsend. (Jutarnji.hr)

Poslije raskida s dečkom Kristina se povukla u sebe. Taj raskid ju je dotukao. Prijatelji su pokušavali da je podignu i sve bi to bilo kratkog daha jer se ona zatvarala u sebe. Posljednjih nekoliko tjedana se dosta promijenila, kao da nije bila ona. Vjerojatno je dugo smišljala kako da opet to učini i čekala je pogodan trenutak i, nažalost, uspjela je sebi oduzeti život.⁶ (Express.ba)

Iznad navedeni citati su opsežnijeg formata isključivo zbog ukazivanja na detaljne opise konteksta samoubojstva adolescenata i mladih osoba.

Dakle, u medijskim prikazima samoubojstava mladih osoba novinari iznose mnoge privatne informacije o počinitelju poput imena i prezimena počinitelja, dobi, mjesta stanovanja koje mogu utjecati na otkrivanje identiteta žrtve. Također, medijski izvještaji prepuni su iscrpnih detalja čina samoubojstva te konteksta samoubojstva kao što su metoda i mjesto izvršenja samoubojstva, privatni problemi počinitelja i odnosi s drugim pojedincima koji mogu utjecati na odnos društva prema žrtvama samoubojstva, njihovim bliskim osobama i prema samom fenomenu samoubojstva.

6.4. Medijska etika u prikazivanju samoubojstava adolescenata i mladih

Medijsko prikazivanje samoubojstava adolescenata i mladih je vrlo kompleksno područje društvenih medija kojem je vrlo važno pristupati odgovorno, oprezno i etično. Interpretacijom članaka internetskih portala uočeno je da prikazi samoubojstava adolescenata i mladih najčešće nisu u skladu s etičkom normom koja je interpretirana i postavljena iz perspektive autora ovog rada. Mediji prilikom izvještavanja o suicidu adolescenata i mladih ne upotrebljavaju primjerene, objektivne naslove i podnaslove, već su oni napisani u senzacionalističkom tonu te otkrivaju i najsitnije detalje o događaju i počinitelju. Takvo prikazivanje samoubojstva može biti rizično za ranjive pojedince, ali i za društvo u cijelosti stoga se može smatrati iznimno neetičnim. U nastavku su navedena dva naslova članaka koja ukazuju na neprimjeren, senzacionalistički pristup samoubojstvu mladih osoba.

⁶ Napomena: Citat koji je izvorno napisan na bošnjačkom jeziku je jezično prilagođen hrvatskom jeziku.

Dječak iz Zagreba objesio se zbog planetarno popularne igrice: 'Rekao mi je da postaje čudna i pomalo zastrašujuća' (Srednja.hr)

Mladići prije samoubojstva pustili glazbu i napisali oprostajne poruke. Evo što u njima piše... (Zadarski.hr)

Nadalje, u medijskim prikazima izvore podataka, uz policijske izvještaje i izvještaje bliskih osoba počinitelja samoubojstva, čine neprovjereni iskazi poznanika, susjeda, građana, izvještaji drugih medijskih izvora što može umanjiti pouzdanost informacija. Kako bi se odgovorno i pouzdano izvještavalo o samoubojstvima adolescenata i mladih potrebno je da novinari prikupljaju informacije o događaju iz više pouzdanih izvora kao što su policijskih izvješća ili drugih službenih izvješća.

*Kako Srpski telegraf piše, Kika je navodno i prije prekida psihički bila vrlo loše, ali se nikome nije žalila i iako su je prijatelji stalno pitali šta joj se dešava, ona se povlačila u sebe.*⁷ (Express.ba)

Također, ono što se smatra neetičnim i problematičnim je prisutno senzacionalističko nagađanje motiva samoubojstava adolescenata i mladih čime se privlači pozornost šire javnosti. Svoje pokušaje spekuliranja o motivima samoubojstva novinari mogu temeljiti na nepouzdanim izvorima informacija što može utjecati na širenje dezinformacija i pojednostavljivanja složenog fenomena suicida.

Tinejdžer si je oduzeo život nekoliko tjedana nakon što je Radio Szczecin, dio državne mreže Poljski radio, u izvješću otkrio detalje o žrtvama osuđenog pedofila. Njegovo ime nije objavljeno, ali je navedeno dovoljno detalja da bi ga javnost mogla identificirati. (Jutarnji.hr)

Policija sumnja da se mladić sam bacio sa četvrtog kata navodno zbog 'zamršene ljubavne veze'. (24sata)

... Kristina Kika Đukić, koja je krajem prošlog tjedna izvršila samoubojstvo, navodno je digla ruku na sebe nakon iznenadnog raskida s dečkom! (Express.ba)

Sve ranije navedeno upućuje na to da se u medijskim prikazima suicida adolescenata i mladih ne poštuju temeljna ljudska prava i dostojanstvo počinitelja samoubojstva i obitelji počinitelja što dovodi do dodatne patnje i traume kod bliskih osoba počinitelja. U medijskim prikazima suicida adolescenata i mladih, otkrivanjem identiteta počinitelja i obitelji, prijatelja, poznanika oni se izlažu neopravdanoj stigmatizaciji te se time krši se pravo na privatnost i temeljno ljudsko pravo na dostojanstvo.

⁷ Napomena: Citat koji je izvorno napisan na bošnjačkom jeziku je jezično prilagođen hrvatskom jeziku.

Pomoću interpretacije sadržaja članaka novinskih portala može se uočiti da se samoubojstvima adolescenata i mladih pristupa na neadekvatan i neetičan način, pri čemu se u društvenim medijima upotrebljavaju senzacionalistički naslovi i podnaslovi koji privlače pažnju masovne publike, iako se kao izvor znanja u nekim izvještajima upotrebljavaju relevantna policijska i službena izvješća, u pojedinim izvještajima su prisutni i nepouzđani i neprovjereni izvori kao što su susjedi, drugi novinski portali i slično. Također, prisutno je i senzacionalističko nagađanje motiva samoubojstva i neuvažavanje temeljnog ljudskog prava na privatnost i dostojanstvo.

Dakle, pomoću analize sadržaja članaka novinskih portala odgovorilo se na prethodno postavljena istraživačka pitanja. Senzacionalistički pristup izvještavanju o suicidu adolescenata i mladih na internetskim portalima formira diskurs o samoubojstvu u kojem se samoubojstvu pripisuje značenje društvene senzacije. Uz navedeno, diskurs se formira romantiziranjem i destigmatiziranjem samoubojstva, no i stigmatiziranjem počinitelja i njegovih bližnjih. Međutim, pojedini internetski portali suicidu adolescenata pristupaju na preventivan način i time samoubojstvo mlade populacije označavaju kao ozbiljan društveni problem čija prevencija zahtijeva ozbiljan pristup i angažman svih društvenih aktera. Uz konstrukciju diskursa o suicidu adolescenata i mladih, društveni mediji kroz izvještaje o suicidu projiciraju postojeće društvene stavove i stereotipove čime se neprimjereno pojednostavljuje objašnjenje kompleksnog fenomena suicida i suicidalnog ponašanja mladih. Ono što je također neprimjereno je to da medijski izvještaji sadrže mnoštvo privatnih detalja o počinitelju suicida, o kontekstu suicida i samom činu suicida kao što su ime, prezime i dob počinitelja, privatni problemi u odnosima s bliskim osobama, metoda izvršenja samoubojstva i slično. Postupci novinara kao što su nagađanje motiva samoubojstva, upotreba senzacionalističkih naslova i nepouzđanih izvora informacija pri izvještavanju o suicidu adolescenata i mladih, upućuju na zaključak da u medijima nedostaje odgovornosti kod prikazivanja osjetljivih tema poput samoubojstva adolescenata i mladih te da se neprimjereno postupa prema etičkim pitanjima vezanih uz prikazivanje samoubojstva navedenih dobno-specifičnih skupina.

7. Zaključak

Društveni mediji u suvremenom društvu imaju značajnu ulogu pri konstruiranju diskursa o različitim društvenim fenomenima pa tako i o fenomenu samoubojstva adolescenata i mladih osoba. Značajna upotreba medija u današnjici ima neupitan utjecati na odnos društva prema društvenim fenomenima i na javno mišljenje, odnosno percepciju javnosti o društvenim problemima. S obzirom da je suicid adolescenata i mladih vrlo ozbiljan društveni problem koji je kroz različita vremenska razdoblja relativno stabilan, vrlo je važno razmotriti i medijsku dimenziju navedenog problema. Mediji obavještavaju širu javnost o raznim zbivanjima pa tako i o suicidu adolescenata i mladih. U tom smislu, potrebno je istaknuti da mediji imaju dužnost informirati javnost o problemu suicida adolescenata i mladih na adekvatan način kojim ističu važnost shvaćanja kompleksnosti suicida među adolescentima i mladim osobama, razumijevanje specifičnosti životnih razdoblja adolescencije i mladosti, nužnost odgovornog pristupa navedenom fenomenu i društvenim skupinama te podizanja svijesti o mogućim preventivnim postupcima. Međutim, moguće je primijetiti da u posljednjih nekoliko godina medijski izvještaji o suicidu adolescenata i mladih imaju potpuno suprotan pristup fenomenu samoubojstva među navedenim dobnim skupinama.

Cilj ovog rada bio je steći uvid i razviti razumijevanje medijskog izvještavanja o problemu samoubojstva adolescenata i mladih te utvrditi važnost odnosa društva i društvenih medija prema fenomenu suicida mlade populacije. Rezultati provedenog istraživanja su pokazali da društveni mediji konstruiraju diskurs o samoubojstvu adolescenata senzacionalističkim pristupom izvještavanju o samoubojstvu navedenih dobnih skupina, romantiziranjem čina samoubojstva, destigmatiziranjem samoubojstva, stigmatiziranjem počinitelja i njegovih bližnjih, no u nekim slučajevima i isticanjem preventivnog pristupa pri izvještavanju o spomenutom fenomenu. Mediji senzacionaliziraju i romantiziraju čin samoubojstva mlade populacije, predstavljajući ga herojskim ili romantičnim činom čime se destigmatizira sam čin samoubojstva i predstavlja se kao prihvatljiv način suočavanja sa životnim problemima. Također, medijski izvještaji o suicidu adolescenata i mladih stigmatiziraju žrtve samoubojstva i bliske osobe žrtve čime se stvara pogrešan način interpretacije samoubojstva kod mladih. Ipak, kod nekih internetskih portala izvještavanju o suicidu adolescenata i mladih se pristupa na preventivan način kojim se samoubojstvo predstavlja kao ozbiljan društveni problem kojem treba pristupati odgovorno. Nadalje, u medijskim prikazima prisutno je i pojednostavljivanje fenomena samoubojstva. Medijski izvještaji pojednostavljuju ozbiljan društveni fenomen samoubojstva među mladim dobnim skupinama na način da projiciraju društvene stavove i

stereotipove što također stvara pogrešno razumijevanje i neadekvatan pristup problemu samoubojstva u navedenim dobno-specifičnim skupinama. Suprotno tome, važno je poticati na odgovoran medijski pristup fenomenu samoubojstva i usmjeravati na razmatranje kompleksnosti fenomena samoubojstva i mnogobrojnih faktora koji utječu na suicidalne misli i ponašanje kod adolescenata i mladih. Kod medijskog diskursa u prikazivanju suicida adolescenata i mladih, novinari objavljuju mnoge privatne informacije o počinitelju, pritom u izvještaje uključuju osobne podatke o počinitelju i njegovim bližnjima te detaljiziraju kontekst suicidalnog ponašanja što također može dovesti do pogrešnih zaključaka javnosti i nepovoljnih posljedica za bliske osobe počinitelja. Drugim riječima, to dovodi do stigmatiziranja bližnjih i stvaranja dodatne boli i patnje kod osoba koje su izgubile svoje najbliže. Dakle, interpretacijom sadržaja članaka novinskih portala o suicidu adolescenata i mladih može se zaključiti da je medijski pristup ovoj ozbiljnoj društvenoj pojavi uglavnom neadekvatan i neetičan, vođen komercijalnim interesima novinskih portala. Medijske prikaze samoubojstva adolescenata i mladih karakteriziraju senzacionalistički naslovi, nagađanja o motivima samoubojstva koja privlače pažnju šire javnosti, dok se zanemaruje temeljno ljudsko pravo na privatnost i dostojanstvo. Između ostalog, ono što dodatno umanjuje odgovorno, objektivno izvještavanje i etičnost određenih medijskih prikaza je korištenje irelevantnih, nepouzdanih izvora informacija o suicidu mladih osoba. Kao što navode autori Graovac i Prica (2014) i O'Reilly (2020), s obzirom da su adolescenti i mladi intenzivni korisnici društvenih medija, a samoubojstvo je među vodećim uzrocima smrti u toj populaciji, medijski diskurs ima značajan utjecaj na njihovu percepciju o činu samoubojstva te pristup tom društvenom problemu. Stoga, rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti razumijevanju medijskog oblikovanja javnog mišljenja o samoubojstvu adolescenata i mladih te ukazivanju na problematične aspekte medijskog prikazivanja suicida navedenih dobno-specifičnih skupina. Također, rezultati istraživanja mogu poslužiti povećanju svijesti o važnosti odgovornog i adekvatnog novinarstva i educiranja novinara i urednika, ali i o važnosti medijske pismenosti i kritičke procjene informacija koje se konzumiraju pomoću društvenih medija.

Istraživanjem ovog društvenog fenomena i proučavanjem literature uočen je nedostatak socioloških radova i istraživanja, posebice hrvatskih, koji se bave temom suicida adolescenata i mladih osoba ili temom medijskog diskursa o vrlo ozbiljnom društvenom fenomenu samoubojstva adolescenata i mladih. Stoga, ovaj rad može poslužiti kao poticaj za detaljnije proučavanje i razradu društvenog fenomena suicida među mladom populacijom.

8. Literatura

Abrutyn, Seth i Mueller, Anna S. (2014). "Are Suicidal Behaviors Contagious in Adolescence? Using Longitudinal Data to Examine Suicide Suggestion". *American Sociological Review*, 79(2), str. 211–227. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1177/0003122413519445> (29.06.2023.).

Arnett, Jeffrey Jensen (2000). "Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties". *American Psychologist*, 55(5), str. 469-480.

Burić, Jasna (2008). "Medijsko izvješćivanje o suicidu maloljetnika", *MediAnali*, 2(4), str. 209-214. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/39357> (20.06.2023.).

Gould, Madelyn, Jamieson, Patrick i Romer, Dan (2003). "Media contagion and suicide among the young". *American Behavioral Scientist*, 46(9), 1269–1284. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/252437747_Media_Contagion_and_Suicide_Among_the_Young (28.06.2023.).

Graovac, Mirjana i Prica, Vuk (2014). "Rizični čimbenici kod samoubojstva adolescenata", *Medicina Fluminensis*, 50(1), str. 74-79. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/118537> (20.06.2023.).

Kalanj, Rade (2005). *Suvremenost klasične sociologije*. Zagreb: Politička kultura.

Lebedina-Manzoni, Marija i Maglica, Toni (2004). "Suicid adolescenata", *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 40(1), str. 139-148. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/11279> (20.06.2023.).

Lulić, Vladimir (2009). "Mediji i suicid", u: Dževdet Hadžiselimović, Marlena Plavšić, Jasenka Pregrad, Vesna Rusijan Ljuština (ur.). *Psihologija-mediji-etika, iskustva i promišljanja za bolju suradnju*. Pula: Društvo psihologa Istre, str. 127-134.

Lončar, Marija, Šuljug Vučica, Zorana, i Hrzić, Larisa (2023). "Instagram: prilog sociološkim istraživanjima aktivnosti mladih na društvenim mrežama", *Medijska istraživanja*, 29(1), str. 83-106. Preuzeto s: <https://doi.org/10.22572/mi.29.1.4> (28.06.2023.).

McLoughlin, A. B., Gould, M. S., i Malone, K. M. (2015). "Global trends in teenage suicide: 2003-2014". *QJM : monthly journal of the Association of Physicians*, 108(10), str. 765–780. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1093/qjmed/hcv026> (22.06.2023.).

Mueller, Anna S. i Abrutyn, Seth (2016). "Adolescents under Pressure: A New Durkheimian Framework for Understanding Adolescent Suicide in a Cohesive Community". *American Sociological Review*, 81(5), str. 877–899. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1177/0003122416663464> (22.06.2023.).

Manić, Željka (2017). *Analiza sadržaja u sociologiji*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Manić, Željka (2020). "Performing qualitative content analysis", *Sociologija*, 62(1), str. 105-123. Preuzeto s: <https://doi.org/10.2298/SOC2001105M> (01.07.2023.).

Nikić, Mijo (1995). "Samoubojstvo", *Obnovljeni Život*, 50(2), str. 185-199. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/2269> (20.06.2023.).

Niederkrötenhaler, Thomas, Braun, Marlies, Pirkis, Jane, Till, Benedikt, Stack, Steven, Sinyor, Mark, Tran, Ulrich S., Voracek, Martin, Cheng, Qijin, Arendt, Florian, Scherr, Sebastian, Yip, Paul S. F., i Spittal, Matthew J. (2020). "Association between suicide reporting in the media and suicide: systematic review and meta-analysis". *BMJ (Clinical research ed.)*, 368, m575. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1136/bmj.m575> (26.07.2023.).

O'Reilly, Michelle (2020). "Social media and adolescent mental health: the good, the bad and the ugly", *Journal of mental health* (Abingdon, England), 29(2), str. 200–206. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1080/09638237.2020.1714007> (20.06.2023.).

Schleifer, Jay (2008). *Sve što trebate znati o tinejdžerskim samoubojstvima*. Zagreb: Slovo.

Šakić, Mateja (2011). "SAMOUBOJSTVO KAO DRUŠTVENI PROBLEM: RASPRAVA IZ SOCIOLOŠKE PERSPEKTIVE", *Amalgam*, (5.), str. 67-81. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/76505> (26.06.2023.).

Taljanović, Amila (2021). "Faktori suicidalnosti mladih u BiH", *Sociološki godišnjak*, (16), str. 33-53. Preuzeto s: doi:10.5937/SocGod2116033T (24.06.2023.).

UNICEF (2021). *The State of the World's Children 2021: On My Mind – Promoting, protecting and caring for children's mental health*. New York: UNICEF.

Internetski izvori:

URL1: Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2021. godinu, 2022. ([https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/05/HZSLj - 2021 v. 05.2023..pdf](https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/05/HZSLj_-_2021_v.05.2023..pdf))

URL2: Struna- Hrvatsko strukovno nazivlje, 2023. (<http://struna.ihjj.hr/naziv/diskurs/25343/>)

9. Prilozi

9.1. Kodni okvir

Tablica 1. Kodni okvir

Tematske kategorije	Deskriptivni kodovi
Medijska konstrukcija diskursa o samoubojstvu adolescenata i mladih	- Senzacionalistički pristup činu samoubojstva- Romantiziranje čina samoubojstva- Destigmatiziranje samoubojstva kao čina- Stigmatiziranje počinitelja i bliskih osoba počinitelja- Preventivan pristup činu
Medijska projekcija društvenih stavova, vrijednosti i stereotipova o samoubojstvu adolescenata i mladih	- Pojedinci antisocijalnog ponašanja skloni su počinjenju samoubojstva- Problemi u romantičnim vezama su uzrok samoubojstava adolescenata i mladih- Samoubojstvo adolescenata i mladih je neobjašnjiv fenomen- Neuspjeh kod adolescenata i mladih dovodi do suicidalnog ponašanja- Žrtva samoubojstva odlazi na „neko bolje mjesto“- Adolescenti i mladi ubijaju se zbog banalnih problema- Samoubojstvo adolescenata izražava njihov bunt
Profiliranje i kontekst samoubojstva	- Ime i prezime- Dob- Mjesto stanovanja- Zanimanje- Obiteljski odnosi- Romantični odnosi

	- Privatni problemi - Mjesto izvršenja samoubojstva - Metoda izvršenja samoubojstva - Izjave obitelji, prijatelja, poznanika
Medijska etika u prikazivanju samoubojstava adolescenata i mladih	- Primjeren naslov i podnaslov - Pouzdanost izvora informacija - Nagaðanje motiva samoubojstva - Poštivanje temeljnih ljudskih prava i dostojanstva počinitelja - Poštivanje temeljnih ljudskih prava i dostojanstva obitelji počinitelja

9.2. Analizirani članci novinskih portala

URL3: Alo.rs (18.08.2023). "MIŠO, NEDOSTAJEŠ, SVAKOG DANA SVE VIŠE" Bolne reči devojka mladića iz Borče koji se ubio nakon što su se posvađali, (<https://www.alo.rs/hronika/crna-hronika/796694/bolne- reci- devojka- mladica- iz- borce- koji- se- ubio- nakon- sto- su- se- posvadali/ vest>)

URL4: Emedjimurje.hr (22.06.2013). Mladić iz Preloga počinio samoubojstvo vješanjem, (<https://emedjimurje.net.hr/vijesti/crna-kronika/3119685/mladic-iz-preloga-pocinio-samoubojstvo-vjesanjem/>)

URL5: Emedjimurje.hr (31.12.2012). Horor na kraju godine: Pronađena obješena tijela mladića (25) i djeteta!, (<https://emedjimurje.net.hr/vijesti/crna-kronika/3128211/horor-za-kraj-godine-pronadjena-objesena-tijela-mladica-25-i-djeteta/>)

URL6: Express.ba (13.12.2021) KIKA SE UBILA ZBOG DEČKA?! Isplivali novi detalji istrage o smrti Kristine Đukić, (<https://express.ba/izdvojeno/386728/kika-se-ubila-zbog-decka-isplivali-novi-detalji-istrage-o-smrti-kristine-djukic/>)

URL7: Indeks.hr (29.10.2022). Mladić iz BiH je tražio posao na pumpi, ubio se zbog snimke na kojoj ga ismijavaju, (<https://www.index.hr/vijesti/clanak/mladic-iz-bih-je-trazio-posao-na-pumpi-ubio-se-zbog-snimke-na-kojoj-ga-ismijavaju/2407502.aspx>)

URL8: Jutarnji.hr (08.03.2023). Sin (15) poljske političarke počinio samoubojstvo nakon što su mediji otkrili da je žrtva pedofila, (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/sin-15-poljske-politicarke-pocinio-samoubojstvo-nakon-sto-su-mediji-otkrili-da-je-zrtva-pedofila-15313265>)

URL9: Jutarnji.hr (13.04.2023). Svijet šokirala smrt mlade zvijezde: Objavljeni detalji tragedije jedne od najboljih europskih odbojkašica, (<https://sportske.jutarnji.hr/sn/sport-mix/odbojka/odbojka-ostalo/svijet-sokirala-smrt-mlade-zvijezde-objavljeni-detalji-tragedije-jedne-od-najboljih-europskih-odbojkasica-15325486>)

URL10: Jutarnji.hr (11.03.2019). STRAŠNA TRAGEDIJA POTRESLA SVIJET SPORTA, SAD U ŠOKU Aktualna svjetska prvakinja na vrhuncu karijere počinila samoubojstvo, imala je samo 23 godine, (<https://sportske.jutarnji.hr/sn/sport-mix/strasna-tragedija-potresla-svijet-sporta-sad-u-soku-aktualna-svjetska-prvakinja-na-vrhuncu-karijere-pocinila-samoubojstvo-imala-je-samo-23-godine-8472317>)

URL11: Miss7.hr (17.01.2018). Samoubojstvo australske djevojčice potreslo je svijet, (https://miss7.24sata.hr/stars/mobbing-samoubojstvo-australske-djevojčice-potreslo-je-svijet-18856?utm_medium=Status&utm_source=Facebook&utm_content=18856&utm_campaign=Miss7+Facebook+status&fbclid=IwAR3LNOupWH6hW4YOP-HDmw1ZS-TnEHYyLbbFlep6ok_-L1Uzf2prPTR2VE_aem_AQsBn42ASqf73Q91vOxpnn3YLLepDZj2AwYgvzdq0TrFrXOLjI_9CXYYnOZecSOTr1w)

URL12: Nacional.hr (23.11.2019). DOSSIER: PORAST SAMOUBOJSTAVA MEĐU MLADIMA Sve više mladih ubija se zbog banalnih problema, (<https://www.nacional.hr/dossier-porast-samoubojstava-medu-mladima-sve-vise-mladih-ubija-se-zbog-banalnih-problema/>)

URL13: Slobodna Dalmacija (05.07.2008). *Samoubojstvo u Slivnu: mladić se objesio na susjedovoj odrini*, (<https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/crna-kronika/samoubojstvo-u-slivnu-mladic-se-objesio-na-susjedovoj-odrini-12851>)

URL14: Slobodna Dalmacija (11.11.2019). *Nestao s proslave svog 18. rođendana i objesio se u šumi: zadarski maturant počinio samoubojstvo deset mjeseci nakon što je udario muškarca koji je zbog toga pao u komu i umro*, (<https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/crna-kronika/nestao-s-proslave-svog-18-rodendana-i-objesio-se-u-sumi-zadarski-maturant-pocinio-samoubojstvo-deset-mjeseci-nakon-sto-je-udario-muskarca-koji-je-zbog-toga-pao-u-komu-i-umro-632640>)

URL15: Srednja.hr (10.10.2018). *Dječak iz Zagreba objesio se zbog planetarno popularne igrice: 'Rekao mi je da postaje čudna i pomalo zastrašujuća'*, (<https://www.srednja.hr/novosti/djecak-iz-zagreba-objesio-se-zbog-planetarno-popularne-igrice-rekao-da-postaje-cudna-pomalo-zastrasujuca/>)

URL16: Story.hr (20.07.2022). *OTKRIVEN UZROK SMRTI MLADE YOUTUBERICE: Obožavatelji krivili Baku Praseta, poznato je li pokrenut postupak protiv njega*, (<https://story.hr/Celebrity/a220923/Uzrok-smrti-Kristine-Kike-Djukic.html>)

URL17: Tportal.hr (11.05.2023). *Majka čija je kći počinila samoubojstvo traži da EU kriminalizira online nasilje*, (<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/majka-cija-se-kci-se-ubila-zbog-vrsnjackog-zlostavljanja-trazi-jedinstveni-zakon-u-eu-koji-kriminalizira-online-nasilje-20230511>)

URL18: Večernji.hr (20.04.2023). *U dobi od 25 godina preminuo Moonbin K-pop zvijezda južnokorejskog boy benda*, (<https://www.vecernji.hr/showbiz/u-dobi-od-25-godina-preminuo-moonbin-k-pop-zvijezda-juznokorejskog-boy-benda-1673750>)

URL19: Večernji.hr (12.05.2020). *Nova smrt pogodila svijet sporta: 18-godišnjakinja nije mogla izdržati pritisak...*, (<https://www.vecernji.hr/sport/nova-smrt-pogodila-svijet-sporta-18-godisnjakinja-nije-mogla-izdrzati-pritisak-1401687>)

URL20: Zadarski.hr (19.09.2018). *Mladići prije samoubojstva pustili glazbu i napisali oproštajne poruke. Evo što u njima piše...*, (<https://zadarski.slobodnadalmacija.hr/zadar/4-kantuna/mladici-prije-samoubojstva-pustili-glazbu-i-napisali-oprostajne-poruke-evo-sto-u-njima-pise-566027>)

URL21: 24sata (19.06.2013). *Džudašica zbog neuspjeha na Igrama izvršila samoubojstvo*, (<https://www.24sata.hr/sport/dzudasica-zbog-neuspjeha-na-igrama-izvrsila-samoubojstvo-320037>)

URL22: 24sata (07.04.2017). *Lažirala svoju smrt na Fejsu: Dječak (11) se zbog toga ubio*, (<https://www.24sata.hr/news/lazirala-svoju-smrt-na-fejsu-djecak-11-se-zbog-toga-ubio-519267>)

URL23: 24sata (21.06.2010). *Versaceov model skočio s prozora zbog djevojke?*, (<https://www.24sata.hr/news/versaceov-model-skocio-s-prozora-zbog-djevojke-178613>)